

JEVREJSKI ISTORIJSKI MUZEJ
Saveza jevrejskih opština Srbije
Beograd

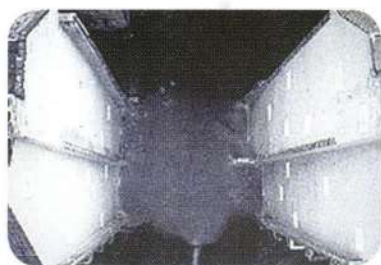
IZGUBLJENA IGLA

IZGUBLJENA IGLA

~ dokumentovana fantazija s probadanjem ~

Koliko se zaista sećamo, i kako šta umemo da zapamtimo su fenomeni koja prožimaju našu savest. Zajedničko pamćenje se odnosi prema krupnim istorijskim zbivanjima. Ono nas i uvodi u aktivne konflikte promišljanja, a jednako i trauma koje emituje nasledje društvenih i političkih nameta. Onih od nekada, smeštenih u muzejsku i tako naizgled bezbednu oblast, ali svakako i novih okolnosti, prožimajući naša savremena suočenja. To biva i u Srbiji, gde je imenovanje pojedine oblasti, topografije, lokaliteta ili grada, kao i svuda u našem dijagnostičkom kretanju kroz prostor odredljivo kao tekst, odajući ne samo na nivou gramatike i osobenu medijaciju etičkog i svesnog zadatka pamćenja. Uz čitanje ili dešifrovanje grada kao teksta bavljenje slikama i njihovim poreklom, ili, izostankom objašnjenja odaje nagoveštaj: s druge strane preispitivanja minulog gradskog mesta, očuvanih predmeta, zabeleženih običaja. A što se tiče proteklog veka, i nerazrešenih pojava.

Posetiti muzej i zadržati se pred eksponatima nadmašuje upoznavanje s pukim rasporedom predviđenim za pokazivanje. Muzej je mesto obilnih podela i izmena, naknadnih tumačenja i osporavanja, i premda internacionalno u ekspanziji obnove i uspona, često je poistovećen s javnom priredbom današnjeg brisanja granice između saznanja, interakcije i javnog provoda. Prostorni okviri 'muzejskog trenutka' su zato i van zidova kakve ustanove, naslojavajući gradske i topografske pozicije, uključujući vremenske zone i sežući čak u dubine našeg nesvesnog povezivanja senzacija, ponašanja, ljudi i karaktera. Ka izvodima njihovog tekstualnog potencijala, odnosno, što je učestalo, dugotrajne blokirajuće pauze ili izostanka. Metafora takvog odsustva, ali i našeg prepoznavanja traume nasilnog prekida i poništenja ljudskog dostojanstva zauzima raznovrsna ispoljavanja u savremenoj umetnosti.¹

¹U Berlinu, godinu dana od pada zida Boltanski je postavio metalne ulične table s prezimenima na dva kalkana od cigli, na mestu u savezničkom bombardovanju razrušene stambene zgrade. Adresa te 'Iščezle kuće' 15/16 Grosse Hamburger Strasse tekstualno sabira prezimena pretežno jevrejskih stanara, kao spomenik urbane praznine, još od pre bombardovanja nestalih života.

Nije slučajno da se zamor tehnoloških i informatičkih naslojavanja utiskuje ka podešenom iskustvu gradskog pamćenja, najčešće izvedenom kroz fotografsku evidenciju što je za mnoge istoričare, nedovoljno pouzdan dokaz. Nagomilani i izmešani snimci, ta modernistička tekovina registrovanja realnosti i običaja provlače se u sferama vidljivih oslonaca, nudeći dokaze za tezu o iščezavanju u podeli na odsustvo i na gubitak.

Fotografije dopunjuju aluzivnost označenog zbivanja i usnimljenog trenutka, uvlačeći se u prevazilaženje društvenih okvira XX veka. Post traumatska svedočenja u više primera i kroz veliki broj epizoda praćena su izabranim snimcima proizvedeći nepouzdanu istorijsku predstavu. Medijum fotografije s jedne, i primeri fizičke lokacije s druge strane prepliću se u obnovi mentalne i doživljajne muzeografije. Prateći moć snimka sa pozornice uništenja Jevrejskih zajednica razbudjujemo nekadašnje prisustvo, uočavajući fenomen gubitka i nasilno izazvanog odsustva u pritisku zaborava. "Holokaust se može shvatiti kao graničnik između modernog i postmodernog doba."¹

¹Dominick La Capra, Writing History - Writing Trauma, The Johns Hopkins UP, Baltimore 2001, 179.

Moguće je da je danas jedino odbijanjem pokušaja da se direktno predstavie zbivanja holokausta dočara odgovornost učesnika i posmatrača i razotkrije obnova potrebne aktuelnosti. U okvirima srpskog društva između dva svetska rata, težnja za napretkom i postavljanjima svega saznatog i iskustvenog rasla je paralelno s razbudjivanjem energije i snom građanskog razvoja. Postoji, sasvim dvosmisleno, opterećenje što opstaje u upamćenim ili skrajnutim slikama. I njihova fantomska, pa negde prevashodno muzejska i arheološka psihološka skretnica, data u prizorima medijuma fotografije ili pokretne slike. Nasledje modernog doba i regionalno čine emancipacije, zahvatajući mnoga izmenjena lična htenja i za mnoge u rasejanju između potomke iz okrilja Solomonovog hrama. Beogradsku varoš je u svojim na-

cionalnim i patrijarhalnim, gradjanskim jevrejskim slojevima i mnogima doseljenima, u svom komešanju od ranog XX veka činilo preplitanje običaja hiljadugodišnjih prenosa - praznici kao što su Purim, Pesah ili Šavuot – proticali su uz ispisane Ketube ugovora stapanja dva roda ljudske vrste, pod božanskim zakonima davnih svečanosti pa i naprednih, 'neoloških' asimilovanja. Redosled zbivanja na izmenjenim preotetim terenima, nacionalizovanoj imovini i u podmuklom nasilju nastao je posle dugih sezona obespravljenosti, bekstva, brzih progona i holokausta. Pridodaje se tome i osećaj temeljnog, višedecenijskog gubitka i poraza u dugotrajnoj komunističkoj revoluciji, birokratizovanoj socijalističkoj stagnaciji i posledicama: pridošlim demonima nacionalizma, tiranije i ratova, sprovedenih do individualnih iznemoglosti predugačke i nemilosrdne tranzicije.

Gde se u smislu predstavljanja nalazi upletenost u samu materiju neke tradicije?

Izgleda da se nasledje gradske jevrejske zajednice slikovito za pozornicu pamćenja pokazuje kao skladište rasutih i nedorečenih čitanja prošlosti iščezlog. 'Izgubljena igla' je video tok fragmentarnog montažnog pravca i moguće je da priziva tezu Waltera Benjamina o Bildddenken 'mislećim slikama',² ostacima kojima se približavamo istini o zbivanjima, a moguće i emocionalnom

²Sigrid Weigel, *Body and Image Text / Re-reading Benjamin*, Routledge London 1996.

usmerenju ka obrisima prošlosti, ili čak, materijalnom prtljagu nestalih ljudi i njihovih odnosa. Prizori prošlosti počivaju između fotografije i zaborava, onakvi kakvi su zaista i bili u 'noći i magli' birokratsko pedantnog ideološkog nasilja demonske prirode nacionalsocijalizma i 'konačnog rešenja'. Lutanje kroz ruševine, ostatke i zaborav kao imaginarni muzej regije, grada što je sa svojim nestalima i stratištem kakvo je 'Sajmište' ili *Judenlager* imao i Beograd, izgleda da u dubinama zaborava krije izvestan preobražaj intimnosti, redak i dragocen kao što je uspomena iz potisnute zone davnašnje realnosti. Današnjica zahvata opštu informatičku mrežu medija i zaslepljujuće opasnosti raznih fundamentalizama, tesnace izmaklog i neuhvatljivog upamćenog događaja, ličnosti i njihovih, za nas, u protoku vremena sve daljih trenutaka. Šta se više još može pobuditi? Učiniti vidljivim sloj iz prošlosti pod kojim je udaljen neki od naših gubitaka, tamo gde se odvija i u vremenu udaljuje čin oplakivanja i iščezle realnosti otrgnutog, nasilno sklonjenog i poništenog postojanja.

Nikola Šuica

Šta je sad ovo?

Po starom kalendaru, koji priznajem da, silom posla i navika, ne pratim redovno, ove 5768, kratki video film 'Izgubljena igla' iz Beograda stigao mi je negde posle Purima. Gledajući ga jednom, pa zatim temeljnije, uvideo sam da se radi o hibridnom nastojanju da se poigravanja sa istoriografijom pokaže u potencijalu prevazilaženja. Možda čak i prevazilaženja istraživačkog redosleda šta uopšte čini dokumentarni model vidjenog. Ne, ovde se našao spoj nazvan 'dokumentovana fantazija', pa sam uz usporene prilaze nalik na parafrazu filma 'Wavelength' Michaela Snowa ali i još ponešto drugo, pokušao da vizuelno pridjem tim nemoduliranim svojstvima nanizanih slika sa zvcima koje je, čini mi se, moj kolega Nikola Šuica hteo da izazove. Motivi se ponavljaju, arhivski snimci Beograda iz Kraljevine Jugoslavije sa javnim zgradama, skupovima, tramvajima, Sinagogom, pustim enterijerom ali i pogled očiglednog aškenaskog profila svetlih očiju i povijenog nosa, žensko lice iz svojih različitih doba prošlog veka. Povremeno se javljaju i radijske frekvencije, kao da smo ušli u etar nekakvih intenziteta koji se pružaju prostorom i vremenom modernosti radi naših, da li - povezivanja - ili obaveštavanja.

Fokus na drvetu u ne-realnim brzinama objektiva navodi na dvosmislene izvode: na mnogobrojne vrste simboličkih znamenja u Tori, ali i na epizodu iz Tassovog slavnog speva gde se Tancredu ukazuje u stablu zarobljena Clorindina duša. Nestabilna je priroda pamćenja; taj vid metamorphose pojačava kretanje u vremenu i dopire još dalje od starozavetnih ili antičkih lajtmotiva tragedije gubitka što doseže do naših zapleta, do prisnih afekata, sudelujući u obrisima sadašnjice, u stvarnosti s kojom moramo da se suočimo. Je li to hteo autor da nam prenese? A sama 'igla' što neminovno podleže gravitaciji, i u krupnom kadru pada na persijski gradjanski ćilim izum je po čijoj muzičkoj temi i dalekoj tradiciji, o glasovima i ritualnim napevima, purimskim kostimima, svadbi i snimljenoj igli tornja beogradskog Starog sajmišta mesta koje sam ustuknut jednom posetio, ne bih da dodam, u ovom kratkom osvrtu ništa više. Jer ne mogu. Za sada.

Prof. Berthold Grossman, New York

Aloof Initiative Serbia
production with
Tenk Association Production
and
Jewish Historical Museum Belgrade
present
a video by Nikola Šuica
L o s t N e e d l e

Aloof Initiative Serbia
produkcija sa
Tenk Asocijacija produkcijom i
Jevrejski istorijski muzej Beograd

~ a documentary phantasia with a
puncture ~

Izgubljena igla
~ dokumentovana fantazija s
probadarjem ~

Aloof Initiative S:
Nikola Šuica

Aloof Initiative S:
Nikola Šuica

Tenk Association:
Nenad Glisić
Jelena Martinović

Tenk Association:
Nenad Glisić
Jelena Martinović

Cinematography
Nenad Glisić

Video kamera
Nenad Glisić

Editing
Nenad Glisić
Nikola Šuica

Montaža
Nenad Glisić
Nikola Šuica

visual and sound archives:
diverse Private collections and
Jewish Historical Museum Belgrade

vizuelni i zvučni arhivi:
Privatne kolekcije i
Jevrejski istorijski muzej Beograd

Acknowledgement goes to
Federation of Jewish Communities of
Serbia:

Zahvalnost
Savez Jevrejskih opština Srbije:
Aleksandar Saša Nećak
1
Jevrejski istorijski muzej Beograd:
Vojislava Radovanović
Barbara Panić

Aleksandar Saša Nećak
and
Jewish Historical Museum Belgrade:
Vojislava Radovanović
Barbara Panić

Aloof Initiative Serbia
© Nikola Šuica 2008

F Aloof Initiative Serbia
© Nikola Šuica 2008

Štampa:
LION, Beograd

„Izgubljena igla” video film -
premijera, Noć Muzeja Beograd
17. maj 2008,